

Сучасні проблеми економіки та підприємництво. Випуск 12, 2013

Круш П.В.

к.е.н., професор ФММ НТУУ «КПІ»

Рудковська Ю.В.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

АНАЛІЗ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ПІВДЕННИЙ ГІРНИЧО- ЗБАГАЧУВАЛЬНИЙ КОМБІНАТ»

В цій статті розглянуто коефіцієнтний метод аналізу та оцінки стану та ефективності використання оборотного капіталу підприємства в сучасних умовах господарювання. На прикладі ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» розраховано відповідні показники та наведено короткі рекомендації щодо покращення використання оборотного капіталу.

Ключові слова: оборотний капітал, оборотні засоби, оборотність, коефіцієнти, ПАТ «ПГЗК».

Вступ. В господарській практиці при оцінюванні стану підприємства велику увагу приділяють аналізу та визначенню ефективності і раціональності розміщення оборотного капіталу, адже від швидкості перетворення оборотних коштів у грошові активи залежить фінансова стійкість та стабільність підприємства, отримання прибутку з кожного обороту, ліквідність діяльності суб'єкта господарювання. В зв'язку з цим є доцільним та необхідним проведення аналізу стану та використання оборотного капіталу на підприємстві, а саме на прикладі ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» (далі ПАТ «ПГЗК»).

Дане питання давно і успішно вивчають економісти та науковці всього світу, а саме: Бланк І. А., Буряк Л. Д., Гропеллі А., Ковальов В. В., Нкбахт Е., Терещенко О. О., Поддєрьогін А. М. та в умовах постійних змін в зовнішньому середовищі і впровадження нових підходів до ефективного використання оборотного капіталу господарюючими суб'єктами дане питання завжди є актуальним для подальших досліджень, постійно з'являються нові фактори, вплив та дію яких необхідно вивчати та оптимізувати діяльність підприємств під їх впливом.

Постановка задачі. Метою даної статті є проведення аналізу оборотного капіталу промислового підприємства на прикладі ПАТ «ПГЗК» для визначення його стану і на основі цієї інформації надати рекомендації щодо підвищення ефективності використання оборотних засобів базового підприємства.

Результати дослідження. Оборотні засоби різногалузевих підприємств становлять значну частину їхніх матеріально-грошових активів. Тому раціональне та економне використання оборотних коштів суб'єктів підприємницької діяльності має неабияке економічне значення. Для аналізу

та оцінки ефективності використання оборотних засобів використовують певні показники.

У практиці вітчизняних та зарубіжних підприємств використовують коефіцієнтний метод для оцінки використання оборотного капіталу. Він дає змогу розрахувати показники, які характеризують стан, ефективність використання та джерела формування оборотного капіталу підприємства на основі фінансових звітів за допомогою наступних показників [1, с. 186-191].

1. **Коефіцієнт (швидкість) оборотності оборотних засобів** (K_o) – продукції є основним показником використання оборотних засобів і визначається як:

$$K_o = \frac{РП}{ОЗ}, \quad (1)$$

де РП – обсяг виготовленої продукції, тобто чиста виручка від реалізації продукції;

ОЗ – середній залишок оборотних засобів за звітний період.

Коефіцієнт оборотності оборотних засобів показує, скільки оборотів відбувається протягом року або скільки чистої виручки припадає на одиницю оборотних засобів.

2. **Коефіцієнт оборотності запасів** ($K_{OЗ}$) – показує скільки разів у середньому поповнювалися запаси підприємства протягом звітного періоду.

$$K_{OЗ} = \frac{СРП}{З}, \quad (2)$$

де З – середня сума запасів.

СРП – собівартість реалізованої продукції.

Визначити оптимальне значення цього показника досить важко, тому необхідно враховувати особливості підприємства залежно від виду економічної діяльності. Але, позитивним є прискорення оборотів порівняно з попереднім періодом, так як чим вища оборотність запасів, тим менше кошти витрачаються на їх придбання.

3. **Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості** ($K_{OЗД}$):

$$K_{OЗД} = \frac{РП}{ДЗ}, \quad (3)$$

де ДЗ – середньорічна дебіторська заборгованість.

Коефіцієнт показує кількість оборотів дебіторської заборгованості за звітний період, а також у скільки разів виручка перевищує її значення. Зменшення значення коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості на кінець звітного періоду порівняно з базовим свідчить про зменшення оборотності оборотних засобів, що говорить про позитивну тенденцію до його збільшення.

4. Оберненим показником до швидкості обороту є **коефіцієнт закріплення (завантаження) оборотних засобів** (K_3):

$$K_3 = \frac{ОЗ}{РП} \quad \text{або} \quad K_3 = \frac{1}{K_o}, \quad (4)$$

який показує скільки оборотних засобів чи окремих їх видів припадає на одну гривню чистої виручки. Позитивним вважається зменшення цього показника за кілька періодів.

5. Ще одним показником ефективного використання оборотних засобів є **час (період) їх обороту** ($Ч_о$) – тривалість в днях одного обороту. Він визначається як відношення кількості календарних днів звітного періоду до коефіцієнта оборотності оборотних засобів:

$$Ч_о = \frac{T}{K_о}, \quad \text{або} \quad Ч_о = \frac{ОЗ * T}{РП}, \quad (5)$$

де T – кількість днів, за яку обчислюється оборотність, при цьому місяць дорівнює 30, квартал – 90, півріччя – 180 і рік – 360 днів.

Час обороту показує, скільки днів необхідно підприємству для поповнення кількості оборотних засобів і дорівнює середньому періоду від авансування коштів у виробництво продукції до моменту отримання коштів від її реалізації. Чим менша тривалість обороту, тим менша потреба підприємства у власних оборотних засобах. Вивільнені засоби можна використати для нарощування обсягів виробництва без залучення додаткових засобів.

6. **Період обороту запасів** ($Ч_з$) – визначається за формулою

$$Ч_з = \frac{T}{K_оЗ}, \quad \text{або} \quad Ч_з = \frac{Зз * T}{СРП}, \quad (6)$$

де $З$ – середні залишки запасів в грн.;

СРП – собівартість реалізованої продукції, грн.

Період обороту запасів вказує на час, протягом якого запаси перетворюються в грошові кошти. Зменшення значення показника на кінець звітного періоду порівняно з базовим вважається позитивним, але якщо це не перешкоджає нормальному процесу виробництва, не загрожує дефіцитом матеріальних ресурсів.

7. **Період погашення дебіторської заборгованості** ($Ч_{дз}$) – це середній період інкасації дебіторської заборгованості, тобто період її погашення:

$$Ч_{дз} = \frac{T}{K_{одз}}, \quad \text{або} \quad Ч_{дз} = \frac{З_{дз} * T}{РП} \quad (7)$$

де $З_{дз}$ – середня дебіторська заборгованість.

Зменшення значення періоду погашення дебіторської заборгованості на кінець звітного періоду порівняно з його значенням у базовому, особливо в умовах інфляції. Але іноді збільшення періоду погашення дебіторської заборгованості вважається обґрунтованим, якщо додаткова вартість коштів компенсується додатковим прибутком від збільшення виручки від реалізації продукції.

8. **Рентабельність оборотних засобів** ($P_{оз}$) – характеризує ефективність використання оборотних засобів і показує віддачу кожної гривні, вкладеної в одиницю оборотних засобів:

$$P_{оз} = \frac{\Pi}{ОЗ}, \quad (8)$$

де, П – прибуток від звичайної діяльності.

9. **Абсолютне вивільнення оборотних засобів** – показує пряме зменшення оборотних засобів порівняно з нормативом або залишками за звітний період при збільшенні або такому ж рівні обсягу реалізації продукції [2]:

$$\Delta_{абс} = (Ч_{о_1} - Ч_{о_0}) * \frac{РП_1}{360}, \quad (9)$$

де Ч_о – період обертання оборотних засобів у звітному та базовому періодах відповідно;

РП – обсяг реалізованої продукції за звітний період.

10. **Відносне вивільнення оборотних засобів** – відображає зростання або стабільне значення оборотних засобів при збільшенні обсягу реалізованої продукції. При цьому темп збільшення обсягу реалізованої продукції випереджає темп збільшення залишків в оборотних засобах:

$$\Delta_{відн} = \frac{(РП_1 - РП_0)}{К_{о_0}} \quad (10)$$

Отже, використовуючи вище зазначені показники, за даними звітностей бухгалтерського обліку підприємства (форма № «Баланс», форма № «Звіт про фінансові результати») проведемо аналіз оборотного капіталу ПАТ «ПГЗК» за останні 3 роки його діяльності. У таблиці 1 вкажемо вихідні дані для розрахунку в [3].

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку показників стану та ефективності оборотних засобів ПАТ «ПГЗК», тис. грн.

№ п/п	Показники	Роки			
		2008	2009	2010	2011
1.	Чиста виручка від реалізації продукції	4 598 789	2 128 433	5 764 823	10 766 746
2.	Собівартість реалізованої продукції	1 903 276	1 544 331	2 109 839	3 435 704
3.	Прибуток від звичайної діяльності	2 856 305	-119 831	2 901 379	6 467 648
4.	Оборотні засоби	4 210 553	4 450 780	6 282 484	10 202 891
5.	Запаси	272 007	219 247	259 498	324 048
6.	Дебіторська заборгованість	3 758 189	4 133 110	4 566 036	2 224 187
7.	Кількість днів, за яку обчислюється оборотність	360	360	360	360

Розрахуємо відповідні показники та внесемо їх до зведеної таблиці 2

Отже, розрахувавши показники за коефіцієнтним методом для підприємства ПАТ «ПГЗК» можна сказати, що у 2009 р. внаслідок впливу на підприємство фінансової кризи показники використання оборотного капіталу є не досить позитивними. Але вже у наступних 2010-2011 рр. ми бачимо, що підприємство змогло стати «на ноги». При цьому спостерігається висока тенденція до покращення використання та ефективності оборотного капіталу даного суб'єкта господарювання.

Показники використання оборотного капіталу ПАТ «ПГЗК»

№ п/п	Показник	2009 р.	2010 р.	2011р.	Відхилення (+, -)	
					2010 р.	2011 р.
1.	Коефіцієнт оборотності оборотних засобів	0,48	0,92	1,06	+0,44	+0,14
2.	Коефіцієнт оборотності запасів	7,04	8,13	10,6	+1,09	+2,47
3.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	0,51	1,26	4,84	+0,75	+3,58
4.	Коефіцієнт закріплення оборотних засобів	2,08	1,09	0,94	-0,99	-0,15
5.	Час обороту оборотних засобів, днів	750	391,3	339,62	-358,7	-51,68
6.	Період обороту запасів, днів	51,11	44,28	33,85	-6,83	-10,43
7.	Період погашення дебіторської заборгованості, днів	705,88	285,71	74,38	-420,17	-211,33
8.	Рентабельність оборотних засобів, %	-2,69	46,18	63,39	+48,87	+17,21
9.	Абсолютне вивільнення оборотних засобів, млн. грн.	21,17	-5744,01	-1545,63	-5765,18	+4198,38
10.	Відносне вивільнення оборотних засобів, млн. грн.	-2266,38	7575,81	5436,87	+9842,19	-2138,94

Пошук шляхів підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства передбачає впровадження сучасних технологій та інших інновацій науково-технічного прогресу, що забезпечать економію ресурсів, зниження собівартості виробництва і зростання якості продукції. Також важливе місце має удосконалення відносин з іншими суб'єктами господарювання, контрагентами даного підприємства, тобто удосконалення умов матеріально-технічного обслуговування. Крім того, покращення становища підприємства на ринку спонукає налагодження стабільності у відносинах з покупцями та вибір форм розрахунків, що гарантують платежі і забезпечують прискорення завершення термінів реалізації продукції і надходження грошових коштів на рахунки підприємства. Це сприяє поліпшенню фінансового стану підприємства і забезпечує закріплення господарських зв'язків, покращення платіжної і фінансової дисципліни.

Висновки. Можна сказати, що управління оборотним капіталом є важливою складовою забезпечення ефективної діяльності підприємств, оскільки від правильного визначення потреб в оборотних засобах, ефективне їх використання залежить виробництво та реалізація продукції, фінансовий стан, стійкість та кредитоспроможність підприємства.

Список використаних джерел

1. Круш П.В. Економіка підприємства: курс лекцій у 2 кн./ під заг. ред. Круша П.В., Шелехова К.В. – К: НГУУ «КП», 2012. Кн. 1. Структура, продукція, ресурси. – Ч. 2 – 354 с.

2. Пан Л. В. Управління об'єктивними коштами підприємницьких структур / Л. В. Пан // Фінанси України. – 2010. – №8. – С. 197-201.

3. Річна інформація ПАТ «Південний гірничо-збагачувальний комбінат» за відповідні роки: Державна установа «Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smida.gov.ua/db/participant/00191000>

Круш П.В.

к.э.н. профессор НТУУ «КПИ»

Рудковская Ю.В.

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

АНАЛИЗ ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ НА ПРИМЕРЕ ПАО «ЮЖНЫЙ ГОРНО- ОБОГАТИТЕЛЬНЫЙ КОМБИНАТ»

В этой статье рассмотрено коэффициентный метод анализа и оценки состояния и эффективности использования оборотного капитала предприятия в современных условиях хозяйствования. На примере ПАО «Южный горно-обогатительный комбинат» рассчитаны соответствующие показатели и наведены краткие рекомендации по улучшению использования оборотных средств.

Ключевые слова: оборотный капитал, оборотные средства, оборотность, коэффициенты, ПАО «ЮГ ОК».

Krush P.V., Rudkovs'ka I.V.

ANALYSIS OF WORKING CAPITAL INDUSTRIAL ENTERPRISE AS AN EXAMPLE PJSC «SOUTHERN MINING AND PROCESSING PLANT»

In this article the coefficient method of analyzing and assessing the effectiveness and use of working capital enterprise in the modern business environment. For example PJSC «Southern Mining and Processing Plant» calculated and the corresponding figures are brief recommendations for improving the use of working capital.

Keywords: working capital, working capital, turnover, ratios of PJSC «Yu GOK.»

Кувшинова А.О.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В роботі розглядається підприємство, як складна система з управлінням. Проаналізовано основні принципи побудови системи управління підприємством.

Ключові слова: підприємство, система управління, принципи управління.

Вступ. Важливе значення підприємницького сектора в економіці України полягає у тому, що ефективність його функціонування забезпечує її економічний та соціальний розвиток. Теорія розвитку підприємства в сучасних умовах є важливою складовою мікро- та макроекономічного аналізу.

Система управління розвитком підприємства за умови постійної зміни як зовнішнього, так і внутрішнього середовищ повинна сприяти виробленню стратегічних рішень та оцінки характеру стратегії, типу організаційних і виробничих структур, процедур контролю і планування, кваліфікації співробітників, їх реакції на нововведення з метою підвищення конкурентоспроможності і виробництва підприємства.

Поняття розвитку підприємства та управління розвитком в сучасних економічних дослідженнях знайшло певне відображення у сучасній економічній науці. Зокрема, ці питання достатньо докладно розглянуто в [1–8].

Слід, однак, зазначити, що практично в усіх роботах достатньої уваги не приділяється опису принципів побудови систем управління сучасним підприємством.

Постановка задачі. *Метою статті* є аналіз основних принципів побудови системи управління підприємством.

Результати дослідження. В умовах зазначених особливостей функціонування сучасних підприємств забезпечення інформаційного обміну можливе тільки за наявності ефективної системи управління.

Для розгляду підприємства як системи з управлінням, представимо її структуру такою щр включає управляючий орган, об'єкт (об'єкти) управління і канали зв'язку між ними (рис. 1).